

İNSAN HÜQUQLARI VƏ MIQRASIYA

informativ broşür

Azərbaycan Respublikasının İnsan
Hüquqları üzrə Müvəkkili (Ombudsman)

Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı (BMqT)
BMT-nin Miqrasiya Agentliyi

”

***Miqrasiya** şəxslərin öz daimi yaşayış yerindən beynəlxalq sərhədi keçməklə və yaxud dövlət daxilində köçməsidir.*

Broşür Azərbaycan Respublikasının İnsan Hüquqları üzrə Müvəkkilinin (Ombudsmanın) BMT-nin Miqrasiya Agentliyi - Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının (BMqT) Azərbaycandakı Nümayəndəliyi ilə birgə əməkdaşlığı çərçivəsində hazırlanmışdır.

MÜNDƏRİCAT

GİRİŞ	4
ÜMUMİ MƏLUMAT	4
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİQRASIYA QANUNVERİCİLİYİ	6
VƏTƏNDAŞLAR, VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN ŞƏXSLƏR VƏ İKİLİ VƏTƏNDAŞLAR	7
ƏCNƏBİLƏR	8
ƏCNƏBİLƏRİN VƏ VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN ŞƏXSLƏRİN HÜQUQ VƏ VƏZİFƏLƏRİ	11
ƏCNƏBİLƏRİN VƏ VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN ŞƏXSLƏRİN İNZİBATI VƏ CİNAYƏT MƏSULİYYƏTİ	13
ƏCNƏBİLƏRİN VƏ VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN ŞƏXSLƏRİN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ VƏTƏNDAŞLIĞININ ƏLDƏ ETMƏSİNİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ	15
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ VƏTƏNDAŞLIĞINA QƏBUL VƏ BƏRPA	17
QAÇQIN VƏ MƏCBURİ KÖÇKÜNLƏR	18
OMBUDSMAN VƏ MİQRANTLARIN HÜQUQLARININ MÜDAFİƏSİ	22
OMBUDSMANIN APARATI VƏ REGIONAL MƏRKƏZLƏRİ BARƏDƏ MƏLUMAT	26

GİRİŞ

Bu broşürda miqrasiya prosesləri iştirakçıları olan fiziki şəxslərin hüquq və vəzifələri, onların hüquqi vəziyyətinin tənzimlənməsi, hüquqlarının müdafiəsi mexanizmləri və prosedurları barədə məlumatlar əks etdirilmişdir.

Çap materialı Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinə, BMT-nin “Bütün əməkçi miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi haqqında” Beynəlxalq Konvensiyasına, Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasına və digər beynəlxalq sənədlərin müddəalarına, habelə vəsaitin çap edildiyi tarixə qüvvədə olan Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, “Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununa, Miqrasiya və İnzibati Xətalər məcəllələrinə, “Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı haqqında”, “Qaçqınların və məcburi köçkünlərin (ölkə daxilində köçürülmüş şəxslərin) statusu haqqında” Azərbaycan Respublikası qanunlarına və digər normativ hüquqi aktlara istinadən hazırlanmışdır.

Daha ətraflı məlumatlar həmin qanunvericilik aktlarından əldə edilə bilər.

ÜMUMİ MƏLUMAT

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinə əsasən, bütün insanlar öz ləyaqətləri və hüquqları etibarilə azad və bərabər doğulurlar.

1966-cı il İqtisadi, Sosial və Mədəni hüquqlar, həmçinin Mülki və Siyasi hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktların müddəalarına, eləcə də Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasına əsasən, iştirakçı dövlətlər bu sənədlərdə bəyan edilmiş hüquqların irqi, dərinin rəngi, dil, din, siyasi və digər əqidə, milli və sosial mənsubiyyət, əmlak vəziyyəti, doğum və s. fərqlər əsasında ayrı-seçkiliyə yol vermədən həyata keçirilməsi öhdəliyini götürürlər.

İnsan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsini dövlətin ali məqsədi kimi bəyan edən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsində bərabərlik hüququ təsbit edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları ilə yanaşı əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin də bütün hüquqlardan bərabər istifadə etmələrini müəyyən edir.

2001-ci ildən Azərbaycan Respublikası BMqT-nin üzvüdür.

Azərbaycan Respublikası BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının (BMT QAK) “10 ilə vətəndaşsızlığa son” kampaniyası çərçivəsində qəbul etdiyi “Qlobal fəaliyyət planı”na qoşulmuşdur. Azərbaycan Respublikası 1999-cu ildə “Bütün əməkçi miqrantların və onların ailə üzvlərinin hüquqlarının müdafiəsi haqqında” Beynəlxalq Konvensiyasını ratifikasiya etmiş və 2018-ci ildə “Təhlükəsiz, nizamlı və qanuni miqrasiya üzrə Qlobal Pakt” ın qəbul olunmasının lehinə səs vermişdir.

Azərbaycanda milli səviyyədə yaradılmış BMT Miqrasiya Şəbəkəsinin məqsədi Miqrasiya üzrə Qlobal Paktı müəyyən olunmuş 23 hədəfə nail olunmasına dəstək göstərməkdir. BMqT Şəbəkənin Əlaqələndirici və Katibliyi funksiyasını yerinə yetirir.

28 dekabr 2001-ci ildə “Azərbaycan Respublikasının İnsan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman) haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanunu qəbul edilmişdir. Bu Konstitusiyaya Qanununa əsasən, Ombudsman vəzifəsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə təsbit olunmuş və Azərbaycan Respublikasının dövlət və yerli özünüidarə orqanları, vəzifəli şəxsləri tərəfindən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin, hüquqi şəxslərin pozulan insan hüquqları və azadlıqlarının bərpa edilməsi və həmin Konstitusiyaya Qanunu ilə müəyyən edilmiş hallarda insan hüquqları pozuntularının qarşısının alınması üçün təsis edilmişdir.

2002-ci ildən Azərbaycanda Ombudsman təsisatı fəaliyyətə başlamışdır.

Ombudsman tərəfindən keçmiş məcburi köçkünlər də daxil olmaqla, Azərbaycan Respublikasının ərazisində, habelə onun yurisdiksiyasında olan, həmçinin xarici ölkələrdə müvəqqəti və ya daimi yaşayan, eləcə də əmək fəaliyyəti ilə məşğul olan Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının hüquqlarının müdafiəsi məqsədilə tədbirlər həyata keçirilir. Həmin şəxslərin insan hüquqlarının müdafiəsi miqrasiya dövriyyəsinin bütün mərhələlərində ümumtanınmış prinsip və normalar, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq sənədlər, ölkədaxili qanun və digər normativ aktlar əsasında həyata keçirilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MİQRASIYA QANUNVERİCİLİYİ

Azərbaycan Respublikasının miqrasiya qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, Miqrasiya Məcəlləsindən, Azərbaycan Respublikasının qanunlarından, Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən və onlara uyğun olaraq qəbul edilmiş digər normativ hüquqi aktlardan ibarətdir.

Miqrasiya Məcəlləsi Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının ölkədən getməsi, ölkəyə gəlməsi, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasına gəlməsi və Azərbaycan Respublikasından getməsi, Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olması, onlara müvəqqəti və daimi yaşamaq üçün icazələrin verilməsi, onların qeydiyyatına alınması, miqrasiya prosesləri iştirakçılarının hüquq və vəzifələri, əmək miqrasiyası, habelə miqrasiyaya dövlət nəzarəti və qanunsuz miqrasiyaya qarşı mübarizə sahəsində münasibətləri tənzimləyir.

Qaçqın statusu, vətəndaşlıq və readmissiya (eng. “readmit” - geri qəbul etmək) məsələləri “Qaçqınların və məcburi köçkünlərin (ölkə daxilində köçürülmüş şəxslərin) statusu haqqında”, “Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı haqqında” Azərbaycan Respublikası qanunları, habelə “Azərbaycan Respublikası ilə Avropa İttifaqı arasında icazəsiz yaşayan şəxslərin readmissiyası haqqında” Saziş və digər rəsmi sənədlərlə tənzimlənir.

Dövlət Miqrasiya Xidməti (DMX) miqrasiya sahəsində dövlət siyasətini, miqrasiya proseslərinin idarə edilməsi və tənzimlənməsində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş səlahiyyətləri həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

VƏTƏNDAŞLAR, VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN ŞƏXSLƏR VƏ İKİLİ VƏTƏNDAŞLAR

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinə əsasən, hər bir insan vətəndaşlıq hüququna malikdir. Heç kəs öz vətəndaşlığından və öz vətəndaşlığını dəyişmək hüququndan məhrum edilə bilməz.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı - Azərbaycan dövlətinə mənsub olan, onunla siyasi və hüquqi bağlılığı, habelə qarşılıqlı hüquq və vəzifələri olan şəxs Azərbaycan Respublikasının vətəndaşdır. Azərbaycan Respublikasının ərazisində və ya Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarından doğulmuş şəxs Azərbaycan Respublikasının vətəndaşdır. Valideynlərindən biri Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan şəxs Azərbaycan Respublikasının vətəndaşdır.

Vətəndaşsızlıq (apatrizm) şəxsin heç bir dövlətin vətəndaşlığına mənsub olmaması ilə səciyyələnən hüquqi vəziyyətidir.

Vətəndaşlığı olmayan şəxs (apatrid) - heç bir dövlət tərəfindən onun qanununa əsasən vətəndaş hesab edilməyən şəxsdir.

BMT-nin 1954-cü il "Apatridlərin statusu haqqında" Konvensiyasına əsasən, hər bir apatridin olduğu ölkə qarşısında öhdəlikləri var və həmin öhdəliklərə görə o, konkret olaraq qanun və qərarlara, həmçinin ictimai asayışı qorumaq üçün görülən tədbirlərə tabe olmalıdır.

İkili vətəndaşlıq (bipatrizm) şəxsin iki və ya artıq dövlətin vətəndaşlığına mənsub olması ilə səciyyələnən hüquqi vəziyyətidir.

İkili vətəndaşlığı olan şəxs (bipatrid) - iki və ya artıq dövlətin vətəndaşlığı olan şəxsdir.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan şəxsin ikili vətəndaşlığı olduqda (Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığı ilə yanaşı, digər dövlətin (dövlətlərin) vətəndaşı olduqda) həmin şəxsin xarici dövlətin vətəndaşlığına mənsubiyyəti, Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələrində nəzərdə tutulmuş və ya Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndinə müvafiq surətdə həll edilmiş hallar istisna olmaqla tanınmır.

Xarici dövlətin vətəndaşlığını qəbul etmiş Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı 1 ay müddətində bu barədə DMX-ya yazılı məlumat verməlidir.

Azərbaycan Respublikası vətəndaşının digər dövlətin vətəndaşlığını könüllü əldə etməsi Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığının itirilməsi üçün əsas hesab edilir.

ƏCNƏBİLƏR

Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinə əsasən, hər bir insan, hər bir dövlətin hüdudları daxilində sərbəst hərəkət etmək və özünə yaşayış yeri seçmək hüququna malikdir. Hər bir insan, öz ölkəsi də daxil olmaqla istənilən ölkəni tərk etmək və öz ölkəsinə qayıtmaq hüququna malikdir.

Əcnəbi - Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olmayan və başqa dövlətin vətəndaşlığına mənsub olan şəxsdir.

Əcnəbinin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxsin arvadı (əri), 18 yaşına çatmamış uşaqları, 18 yaşına çatmış əmək qabiliyyəti olmayan övladları və himayəsində olan valideynləri *əcnəbinin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxsin ailə üzvləri* sayılır.

Ata, ana, ər (arvad), övlad, qardaş, bacı və onların övladları, baba, nənə, babanın (nənənin) atası və anası, nəvə, qayınata, qayınana, qayın, baldız *əcnəbinin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxsin yaxın qohumları* sayılır.

Əməkçi miqrant - haqqı ödənilən əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün qanuni əsaslarla bir ölkədən başqa ölkəyə miqrasiya edən fiziki şəxsdir.

Əməkçi miqrantlar və onların ailə üzvləri məcburi və ya icbari əməyə cəlb edilə bilməzlər.

18 yaşına çatmış əmək qabiliyyətli hər bir əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxs Miqrasiya Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada və şərtlərlə onu işə cəlb edən hüquqi şəxslər, hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslər və xarici hüquqi şəxslərin filial və nümayəndəlikləri vasitəsi ilə iş icazəsi aldıqdan sonra Azərbaycan Respublikasında işləyə bilər.

İş icazəsi 1 il müddətinə, əmək müqaviləsinin 1 ildən az müddətə bağlanması nəzərdə tutulduqda isə həmin müddətə verilir. İş icazəsinin müddəti hər dəfə 1 ildən çox olmamaq şərti ilə uzadıla bilər.

İşə cəlb edilən əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin pasportlarının və ya şəxsiyyətlərini təsdiq edən digər sənədlərinin hüquqi şəxslər, hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslər və xarici hüquqi şəxslərin filial və nümayəndəlikləri tərəfindən götürülərək saxlanması qadağandır.

Məcburi köçkün, onlara bərabər tutulan şəxs və ya qaçqın statusu olan, habelə Azərbaycan Respublikasında ilk dəfə əmək fəaliyyətinə başlayan işçilərlə, əcnəbilərlə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərlə əmək kitabçası təqdim edilmədən əmək müqaviləsi bağlanıla bilər.

Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti olan - Azərbaycan Respublikasında yaşamaq üçün icazəsi olmayan, turizm, şəxsi iş, xidməti ezamiyyət və s. bu kimi müvəqqəti xarakter daşıyan hallarla əlaqədar Azərbaycan Respublikasına qanuni əsaslarla gəlmiş əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxsdir.

Azərbaycan Respublikasında 15 gündən artıq müvəqqəti olan əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər olduğu yer üzrə qeydiyyatla alınmalıdırlar. Bu barədə ölkəyə daxil olan əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrində Azərbaycan, rus və ingilis dillərində olan müvafiq bildiriş verilir.

Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti yaşayan - Azərbaycan Respublikasında müvəqqəti yaşamaq üçün icazə almış əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxsdir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti yaşamaq üçün icazə 1 ildən artıq olmayan müddətə verilir və müvafiq əsas olduqda, hər dəfə 2 ildən çox olmayan müddətə uzadıla bilər.

Ölkə iqtisadiyyatına azı 500.000 manat məbləğində investisiya qoymuş əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti yaşamaq üçün icazə ərizəçinin müraciətində göstərilən, lakin 3 ildən artıq olmayan müddətə verilir və müvafiq əsas olduqda, hər dəfə 3 ildən çox olmayan müddətə uzadıla bilər.

Azərbaycan Respublikasında daimi yaşayan - Azərbaycan Respublikasında daimi yaşamaq üçün icazə almış əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxsdir.

Müvafiq icazə əsasında son 2 il ərzində fasiləsiz olaraq Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti yaşayan əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər (iş icazəsi alan; Azərbaycan Respublikasının ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində əyani formada, habelə peşə təhsili və ümumi təhsil müəssisələrində təhsil alan; dövlət qeydiyyatına alınmış dini qurumlarda peşəkar dini fəaliyyətlə məşğul olan; insan alverindən zərər çəkmiş şəxs hesab olan əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxslər istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikasının ərazisində daimi yaşamaq icazəsi almaq üçün vəsatət verə bilərlər. Azərbaycan Respublikasında daimi yaşamaq üçün icazə 5 il müddətinə verilir.

Bu müddətin bitməsinə azı 3 ay qalmış əcnəbinin və vətəndaşlığı olmayan şəxsin müraciətinə əsasən daimi yaşamaq üçün verilmiş icazə yenidən 5 il müddətinə uzadıla bilər. Uzadılmaların sayı məhdudlaşdırılır.

ƏCNƏBİLƏRİN VƏ VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN ŞƏXSLƏRİN HÜQUQ VƏ VƏZİFƏLƏRİ

Hər bir əcnəbi milli və vətəndaşlıq mənsubiyyətindən asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasına daxil olduğu andan hüquq subyektinə və miqrasiya sahəsində yaranan münasibətlərin iştirakçısına çevrilir.

Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin hüquqları

Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasında olarkən, qanunda və ya Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları ilə bərabər bütün hüquqlardan istifadə edə bilirlər.

Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər onların sosial və əmlak vəziyyəti, irqi və milli mənsubiyyəti, cinsi, dili, dinə münasibəti, fəaliyyətinin növündən və xarakterindən və digər hallardan asılı olmayaraq, Azərbaycan Respublikasında qanun və məhkəmə qarşısında bərabərdirlər.

Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə müəyyən olunmuş qaydada tutulmuş, yaxud həbs edilmiş əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə bu hərəkətlərə səbəb olan hallar və onların hüquqları haqqında dərhal məlumat verilməlidir.

Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, əməkçi miqrantlara əmək şəraiti ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları üçün qanunvericiliklə müəyyən olunmuş eyni şərtlər tətbiq edilir və onların əməyinin ödənilməsi qanunvericiliklə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları üçün müəyyən olunmuş qaydada həyata keçirilir.

Qeyd: Azərbaycan Respublikası ərazisində yaşayan və ya müvəqqəti olan əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin hüquq və azadlıqları yalnız beynəlxalq hüquq normalarına və Azərbaycan Respublikasının qanunlarına uyğun olaraq məhdudlaşdırıla bilər.

Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin vəzifələri

- ✓ Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasında olarkən, qanunla və ya Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrlə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları ilə bərabər bütün vəzifələri yerinə yetirməlidirlər.
- ✓ Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsi Azərbaycan Respublikasının milli mənafeyinə zidd olmamalıdır. Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, Azərbaycan Respublikası qanunlarının və digər qanunvericilik aktlarının tələblərini pozmamalı, Azərbaycan xalqının adət və ənənələrinə hörmət etməlidirlər.
- ✓ Azərbaycan Respublikasının ərazisində olan əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər ölkəyə gəlişinin bəyan edilmiş məqsədlərinə riayət etməli və müəyyən olunmuş müddət bitdikdən sonra ölkə ərazisini tərk etməlidirlər.
- ✓ Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər müvafiq icra hakimiyyəti orqanının əməkdaşlarının qanuni tələblərinə əsasən, şəxsiyyətlərini təsdiq edən, habelə Azərbaycan Respublikasının ərazisində qanuni əsaslarla olmalarını və ya yaşamalarını təsdiq edən sənədləri təqdim etməlidirlər.
- ✗ Müəyyən vəzifələr tutmaq, yaxud müəyyən fəaliyyət növləri ilə məşğul olmaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığı ilə şərtləndirildiyi hallarda əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər belə vəzifələr tuta və belə fəaliyyətlə məşğul ola bilməzlər.
- ✗ Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin dini təbliğat aparması qadağandır.

ƏCNƏBİLƏRİN VƏ VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN ŞƏXSLƏRİN İNZİBATI VƏ CİNAYƏT MƏSULİYYƏTİ

İnzibati məsuliyyət

Əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasının ərazisində törətdikləri inzibati xətalara görə ümumi əsaslarla inzibati məsuliyyətə cəlb olunurlar.

Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə əsasən Azərbaycan Respublikasında toxunulmazlıq hüququndan istifadə edən əcnəbilərin Azərbaycan Respublikasının ərazisində törətdikləri inzibati xətalara görə məsuliyyət məsələsi beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olaraq həll edilir.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsi (İXM) ilə nəzərdə tutulmuş hallarda hakim və ya DMX tərəfindən əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənara inzibati qaydada çıxarma tətbiq edilir.

Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənara inzibati qaydada çıxarılmış əcnəbilərin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasına gəlmək hüququ 1 ildən 5 ilədək müddətə məhdudlaşdırılır.

İnsan alverindən zərər çəkmiş hesab olunan əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində 1 il müddətində, cinayət təqibi orqanlarına yardım göstərən əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində isə cinayət təqibi başa çatanaədək Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənara inzibati qaydada çıxarma tətbiq edilir.

İXM-da miqrasiya qanunvericiliyinin pozulmasına görə aşağıdakı inzibati tənbeh tədbirləri nəzərdə tutulmuşdur:

- ✘ Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının, əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasına gəlməsi və Azərbaycan Respublikasından getməsi üçün tətbiq edilmiş xüsusi qaydaların pozulmasına görə - *yüz əlli manatdan üç yüz manatadək məbləğdə cərimə edilir.*

- ✘ Əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti və ya daimi yaşamaq üçün sənədlərinin itirilməsinə və ya qəsdən korlanmasına görə - *otuz manat məbləğində cərimə edilir* .
- ✘ Azərbaycan Respublikasında olma və ya yaşama hüququ verən sənədlər olmadan, yaxud qeydiyyatsız yaşamasına; etibarsız sənədlərlə Azərbaycan Respublikasının ərazisində olmasına və ya yaşamasına; Azərbaycan Respublikasının ərazisində müvəqqəti olduğu, müvəqqəti və ya daimi yaşadığı dövrdə Azərbaycan Respublikasına gəlişinin bəyan edilmiş məqsədinə uyğun olmayan fəaliyyətlə məşğul olmasına; iş icazəsi tələb olduğu hallarda bu icazə olmadan Azərbaycan Respublikasının ərazisində haqqı ödənilən əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmasına; bir yerdən başqa yerə getdikdə olduğu yer və yaşayış yeri üzrə qeydiyyat qaydalarına əməl etməməsinə; ölkədə olma və ya yaşama müddəti qurtardıqdan sonra getməkdən boyun qaçırmasına; Azərbaycan Respublikasının ərazisindən tranzitlə keçmə qaydalarına əməl etməməsinə görə - *əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarılaqla və ya çıxarılmamaqla üç yüz manatdan dörd yüz manatadək məbləğdə cərimə edilir* .
- ✘ Əvvəllər Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara çıxarılmış və girişinə müəyyən müddətə məhdudiyyət qoyulmuş əcnəbilərin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərin həmin müddət ərzində bilərəkdən sənədlərində dəyişiklik edərək yenidən ölkəyə daxil olmasına görə - *əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər beş yüz manat məbləğində cərimə edilməklə, Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarılır* .

Cinayət məsuliyyəti

Cinayət törətmiş şəxslər qanun qarşısında bərabərdirlər və irqindən, milliyyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, qulluq mövqeyindən, əqidəsindən, siyasi partiyalara, həmkarlar ittifaqlarına və digər ictimai birliklərə mənsubiyyətindən və digər hallardan asılı olmayaraq cinayət məsuliyyətinə cəlb olunurlar.

Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarında cinayət törətmiş və Azərbaycan Respublikasında olan əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər, cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi yaxud təyin edilmiş cəzanın icrası üçün “Cinayət törətmiş şəxslərin verilməsi (ekstradisiya) haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarına və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq xarici dövlətə verilə bilirlər.

Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara məcburi çıxarma cəzası 1 ildən artıq müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilən əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərə təyin edilir və onlar əsas cəza növlünü çəkdikdən sonra icra edilir.

1 ildən artıq olmayan müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına və ya azadlıqdan məhrum etmə ilə bağlı olmayan cəzaya məhkum edilən əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərə törədilmiş cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsi, təqsirkarın şəxsiyyəti, o cümlədən cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar, habelə təyin olunmuş cəzanın şəxsin islah olunmasına və onun ailəsinin həyat şəraitinə təsirinəzərə alınmaqla Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara məcburi çıxarma cəzası təyin edilə bilər.

ƏCNƏBİLƏRİN VƏ VƏTƏNDAŞLIĞI OLMAYAN ŞƏXSLƏRİN AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI VƏTƏNDAŞLIĞININ ƏLDƏ ETMƏSİNİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan kişi və ya qadının vətəndaşlığı olmayan şəxslə nikah bağlaması və ya nikahı pozması ər və arvadın vətəndaşlığının dəyişməsinə səbəb olmur.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində doğulmuş və valideynlərindən biri əcnəbi, digəri isə vətəndaşlığı olmayan şəxs olan uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı hesab edilmir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində yaşayan uşağın valideynlərindən biri Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə etmiş şəkədsirsə, digəri isə vətəndaşlığı olmayan şəkədsirsə, uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə edir.

Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənarıda yaşayan uşağın valideynlərindən biri Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə etmiş şəxsdirsə, digəri isə vətəndaşlığı olmayan şəxsdirsə, uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə etmiş valideynin vəsatəti və vətəndaşlığı olmayan valideynin razılığı ilə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə edə bilər.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları əcnəbi uşağı və ya vətəndaşlığı olmayan uşağı övladlığa götürürlərsə, həmin uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə edir.

Əcnəbi uşağı övladlığa götürən ər-arvaddan biri Azərbaycan Respublikasının vətəndaşındırsa, digəri isə vətəndaşlığı olmayan şəxsdirsə, həmin uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə etmiş olur.

Vətəndaşlığı olmayan uşağı övladlığa götürən ər-arvaddan biri Azərbaycan Respublikasının vətəndaşındırsa, digəri isə vətəndaşlığı olmayan şəxsdirsə, həmin uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə etmiş olur.

Vətəndaşlığı olmayan uşağı övladlığa götürən ər-arvaddan biri Azərbaycan Respublikasının vətəndaşındırsa, digəri isə əcnəbidirsə, həmin uşaq övladlığa götürənlərin razılığı ilə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını əldə edə bilər.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan uşağı övladlığa götürən ər-arvadin hər ikisi vətəndaşlığı olmayan şəxsdirsə, yaxud biri Azərbaycan Respublikasının vətəndaşındırsa, digəri isə vətəndaşlığı olmayan şəxsdirsə, həmin uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığını saxlayır.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində doğulmuş və hər iki valideyni əcnəbi olan uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı hesab edilir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində doğulmuş və hər iki valideyni vətəndaşlığı olmayan şəxs olan uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşdır.

Azərbaycan Respublikasının ərazisində olan, hər iki valideyni naməlum uşaq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşdır.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ VƏTƏNDAŞLIĞINA QƏBUL VƏ BƏRPA

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına qəbul

Azərbaycan Respublikasının ərazisində son 5 il ərzində fasiləsiz olaraq qanuni əsaslarla daimi yaşayan, qanuni gəlir mənbəyi olan, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına riayət olunması barədə öhdəlik götürən, habelə Azərbaycan Respublikasının dövlət dilini bilməsi haqqında sənəd təqdim edən əcnəbi və vətəndaşlığı olmayan şəxs mənşəyindən, irqi və milli mənsubiyyətindən, cinsindən, təhsilindən, dinə münasibətindən, siyasi və başqa əqidələrindən asılı olmayaraq bu qanuna müvafiq surətdə öz vəsatəti ilə Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına qəbul edilə bilər.

Aşağıdakı hallarda əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər 5 il müddət nəzərə alınmadan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına qəbul edilə bilərlər:

- şəxsin elm, texnika, mədəniyyət və ya idman sahələrində yüksək nailiyyətləri olduqda;
- şəxs Azərbaycan Respublikası üçün xüsusi maraq kəsb etdikdə və digər müstəsna hallarda.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına qəbul edilməsi barədə vəsatət qaldıran şəxs Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə təsbit olunmuş dövlət quruluşunu zorakılıqla dəyişdirməyə, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü pozmağa çağırışlar edərsə, dövlət təhlükəsizliyinə, ictimai asayişin qorunmasına, əhəlinin sağlamlığına və ya mənaviyyətinə zərər vuran fəaliyyət göstərərsə, irqi, dini və milli müstəsnalığı təbliğ edərsə, terrorçuluq fəaliyyəti ilə əlaqəsi olarsa, vətəndaşlığa qəbul haqqında vəsatəti rədd edilir.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına qəbul edilmiş və ya Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına bərpa edilmiş və 14 yaşı tamam olmuş şəxsin andı

” Mən, (Soyadı, Adı, Atasının adı) Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olaraq, hər hansı xarici dövlət qarşısında onun vətəndaşlığı ilə bağlı öhdəliklərimin olmadığına, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına və qanunlarına tabe olacağıma, Azərbaycan dövlətinə sədəqətlə xidmət edəcəyimə, onun müstəqilliyini, suverenliyini və ərazi bütövlüyünü qoruyacağıma, Azərbaycan xalqının adət ənənələrinə və mədəniyyətinə hörmət edəcəyimə and içirəm.

Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına bərpa.

Əvvəllər Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olmuş və ya Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığına xitam verilmiş şəxsin öz vəsatəti əsasında o, Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığına bərpa edilə bilər.

Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığına bərpa barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin adına yazılmış vəsatətləri Azərbaycan Respublikasının ərazisində yaşayan şəxslər DMX-ya, xarici dövlətlərdə yaşayan şəxslər isə Azərbaycan Respublikasının diplomatik nümayəndəliklərinə və ya konsulluq idarələrinə təqdim edirlər.

QAÇQIN VƏ MƏCBURİ KÖÇKÜNLƏR

Qaçqın - Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olmayıb, irqi əlamətinə, milliyətinə, dini etiqadına, müəyyən sosial qrupa mənsubluğuna və ya siyasi əqidəsinə görə təqiblərin qurbanı olmaq barəsində tam əsaslı ehtiyat üzündən vətəndaşı olduğu ölkədən kənar qalan və eyni ehtiyat üzündən həmin ölkənin himayəsindən istifadə edə bilməyən və ya istifadə etmək istəməyən, yaxud müəyyən vətəndaşlığı olmayıb oxşar hallar nəticəsində əvvəl adətən yaşadığı ölkədən kənar qalan, ehtiyat üzündən oraya qayıda bilməyən və ya qayıtmaq istəməyən şəxsdir.

“Qaçqınların statusu haqqında” 1951-ci il Konvensiyaya görə dövlət qaçqını onun həyatına və azadlığına təhlükə olan ölkəyə qayıtmamalıdır.

Azərbaycan Respublikasında “Qaçqın” statusu almış şəxsə və onun ailə üzvlərinə “Qaçqın vəsiqəsi” və Azərbaycan Respublikasından kənarəda hərəkət etmək hüququ verən yol sənədi verilir. “Qaçqın” statusu almış şəxs Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər üçün nəzərdə tutulan hüquqlarından istifadə edir və vəzifələri daşıyır.

1992-ci il yanvarın 1-dək Azərbaycan Respublikasının və ya başqa dövlətin vətəndaşı olmayan, lakin Azərbaycan Respublikasında yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olan şəxslər və 1988-ci il yanvarın 1-dən 1992-ci il yanvarın 1-dək Azərbaycan Respublikasının ərazisində məskunlaşmış qaçqınlar Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları sayılırlar.

Şəxs “Qaçqın” statusunu aşağıdakı hallarda itirir:

- ✘ vətəndaşı olduğu və ya daimi yaşadığı dövlətin himayəsindən könüllü surətdə yenidən istifadə etdikdə;
- ✘ öz vətəndaşlığından məhrum olub onu könüllü surətdə yenidən əldə etdikdə;
- ✘ Azərbaycan Respublikasının və ya başqa dövlətin vətəndaşlığını qəbul etdikdə və yeni vətəndaşı olduğu dövlətin himayəsindən istifadə etdikdə;
- ✘ təqiblərdən ehtiyat etdiyinə görə tərək etdiyi və ya hüdudlarından kənarəda qaldığı dövlətdə könüllü surətdə yenidən məskunlaşdıqda;
- ✘ qaçqın kimi tanınmasına əsas vermiş hallar aradan qalxdığına görə vətəndaşı olduğu dövlətin himayəsindən daha imtina edə bilmədikdə (vətəndaşı olduqları dövlətin himayəsindən imtina etmək üçün əvvəlki təqiblərdən irəli gələn kifayət qədər əsaslar gətirə bilən qaçqınlar istisna olmaqla);
- ✘ müəyyən vətəndaşlığı olmayan şəxs onun qaçqın kimi tanınmasına əsas vermiş hallar aradan qalxdığına görə əvvəl adətən yaşadığı ölkəyə qayıda bildikdə (əvvəl adətən yaşadığı ölkəyə qayıtmaqdan imtina etmək üçün əvvəlki təqiblərdən irəli gələn kifayət qədər əsaslar gətirə bilən qaçqınlar istisna olmaqla).

Qaçqın daimi yaşayış üçün Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara getdikdə Azərbaycan Respublikasının həmin qaçqın barəsində öhdəlikləri onun Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədini keçdiyi andan itirilir.

Şəxsin “Qaçqın” statusu verilməsi haqqında vəsatətinə baxılması haqqında qərar qəbul edildikdə, 24 saat ərzində ona və ailə üzvlərinə DMX tərəfindən vəsatətə baxılan müddətədək şəxsiyyətini təsdiq edən xüsusi formada hazırlanmış müvəqqəti şəhadətnamə təqdim edilir.

16 yaşına çatmamış ailə üzvləri haqqında məlumat valideynlərdən birinin, valideynlər olmadıqda isə himayəçinin və yaxud 18 yaşına çatmış, könüllü olaraq davranış, tərbiyə və himayə məsuliyyətini üzərinə götürən qohumlardan birinin şəhadətnaməsinə qeyd olunur.

Sığınacaq axtaran şəxs – beynəlxalq müdafiə axtaran və “Qaçqın” statusu almaq niyyətində olan xarici ölkə vətəndaşı və ya vətəndaşlığı olmayan (və ya qaçqın statusu haqqında vəsatətlə müraciət etmiş, lakin barəsində yekun qərar qəbul edilməmiş) şəxsdir.

Məcburi köçkün (ölkə daxilində köçürülmüş şəxs) - Azərbaycan Respublikası ərazisində hərbi təcavüz, təbii və texnogen fəlakət nəticəsində daimi yaşayış yerini tərk etməyə məcbur olub başqa yere köçmüş şəxsdir.

“Məcburi köçkün” statusu (eləcə də, müvafiq təsdiqedicə vəsiqə) aşağıdakı şəxslərə verilir:

- sakini olduqları rayon işğal olunanaqədək daimi yaşayış yeri həmin rayon olan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına;
- sakini olduqları rayon işğal edildikdən sonra birbaşa MDB ölkələrinə gedərək orada müvəqqəti yaşadıqdan sonra Azərbaycan Respublikasına gələrək məcburi köçkün kimi müvəqqəti qeydiyyatda düşmüş Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına;

- sakini olduqları rayon işğal edilənədək daimi yaşayış yeri üzrə həqiqi hərbi xidmətə çağırılmış və işğal zamanı həqiqi hərbi xidmətdə olmuş şəxslərə;
- hərbi qulluğa daxil olmuş və işğal zamanı işğal bölgəsində müddətli hərbi xidmətdə olan işğal edilmiş rayonun sakinlərinə (hərbi xidmətdən tərxis olunduqdan sonra);
- sakini olduqları rayon işğal edilən zaman Azərbaycan Respublikasında və MDB ölkələrində ali, orta-ixtisas və peşə məktəblərində təhsil alan, təhsil müddətində sakini olduğu rayonda daimi yaşadığı ünvandan qeydiyyatdan çıxmadan təhsil müəssisəsinin yerləşdiyi şəhərdə (rayonda) müvəqqəti qeydiyyatda olan şəxslərə;
- valideynlərindən atası “məcburi köçkün” statusuna malik olan və hər iki valideyninin qeydiyyatı daimi yaşayış yeri üzrə işğal olunmuş rayon (şəhər) olan, Azərbaycan Respublikasının şəxsiyyət vəsiqəsini almış uşaqlara;
- məcburi köçkünlüyü yaradan hallardan əvvəl işğal olunmuş rayonun sakini (məcburi köçkün) ilə nikahda olmuş, lakin öz rayonundan pasport qeydiyyatından çıxmayan, işğaldan sonra ərinin yaşayış yeri üzrə qeydiyyata düşmüş qadınlara;
- “məcburi köçkün” statusuna malik olan valideynlərini itirmiş və Azərbaycan Respublikasının şəxsiyyət vəsiqəsini almış şəxslərə.

“Məcburi köçkün” statusunu vətəndaş aşağıdakı hallarda itirir:

- ✗ əvvəl adətən yaşadığı yerə qayıtdıqda və ya həmin regionda müəyyənləşdirilmiş ölçüdə başqa yaşayış yeri ilə əvəzsiz qaydada təmin edildikdə;
- ✗ bu mümkün olmadıqda, dövlətin xüsusi qərarı ilə müəyyənləşdirilmiş səviyyədə yaşayış yeri ilə təmin edildikdə.

OMBUDSMAN VƏ MİQRANTLARIN HÜQUQLARININ MÜDAFİƏSİ

Ombudsmanın mandatı

- ◆ Azərbaycan Respublikasının dövlət və yerli özünüidarə orqanları, vəzifəli şəxsləri tərəfindən insan hüquqları və azadlıqlarının pozulması halları ilə bağlı şikayətlərə baxır.
- ◆ “İşgəncə və digər qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftar və ya cəza əleyhinə Konvensiya”nın Fakültativ Protokolunda nəzərdə tutulmuş milli preventiv mexanizmin funksiyalarını həyata keçirir, bu məqsədlə saxlanılan şəxslərin öz iradəsi ilə tərک edə bilmədiyi yerlərə müntəzəm surətdə və ya zəruri saydığı istənilən halda baş çəkir.
- ◆ İnformasiya sahibi olan dövlət orqanlarının, yerli özünüidarə orqanlarının və vəzifəli şəxslərin “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərindən irəli gələn vəzifələri yerinə yetirməsinə nəzarəti həyata keçirir.
- ◆ Məhkəmələrdə süründürməçilik, sənədlərin itirilməsi və vaxtında verilməməsi, habelə məhkəmə qərarlarının icrasının gecikdirilməsi ilə əlaqədar insan hüquqlarının pozulmasına dair şikayətlərə baxır.
- ◆ Şəxsin hüquqları qüvvədə olan normativ aktlarla pozulduqda, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Məhkəməsinə sorğu ilə müraciət edir.
- ◆ Əfv, vətəndaşlıq, siyasi sığınacaq verilməsi məsələlərinin həlli ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinə təkliflər verir.
- ◆ Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi məqsədi ilə qanunların qəbul edilməsinə, ləğv edilməsinə və ya qanunlarda dəyişikliklər edilməsinə dair təkliflər verir.
- ◆ Fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq yerli, regional və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir.

Ombudsmanın Azərbaycan Respublikası ərazisində olan miqrantların hüquqlarının müdafiəsi üzrə fəaliyyət istiqamətləri

- ◆ Miqrantların müraciətlərini (ərizə, şikayət və təkliflərini) onların vətəndaşlıq mənsubiyyətindən və miqrasiya statusundan asılı olmayaraq araşdırır, xarici ölkələrin milli insan hüquqları təsisatlarının (o cümlədən ombudsmanlarının) və diplomatik nümayəndəliklərinin müraciətlərinə baxır, zəruri hallarda yerlərdə araşdırmalar aparır, hüquqi məsləhətlər verir.
- ◆ Miqrantların ölkəmizdə effektiv hüquqi inteqrasiyası üçün onlara lazımı sənədlərin toplanması və müvafiq qurumlara təqdim edilməsi üzrə yardım göstərir, hüquqi vəziyyətlərinin tənzimlənməsinə və digər məsələlərə dair dövlət qurumlarına təkliflər təqdim edir.
- ◆ Qanunsuz miqrantların saxlanması mərkəzlərində insan hüquqlarının təmini vəziyyətinin monitorinqini həyata keçirir.
- ◆ Miqrantlarının hüquqlarının daha etibarlı təmin edilməsi məqsədi ilə aidiyyəti qurumların fəaliyyətinin və qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üzrə fəaliyyəti həyata keçirir.
- ◆ Miqrantlarının hüquq və vəzifələri, hüquq müdafiə mexanizmləri və prosedurları barədə məlumatlılıq səviyyəsinin artırılması məqsədi ilə maarifləndirmə tədbirləri həyata keçirir.
- ◆ BMT, Avropa İttifaqı, Avropa Şurası, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi və ixtisaslaşmış beynəlxalq qurumlarla (BMT-nin İnsan hüquqları üzrə Ali Komissarlığı, BMT QAK, BMqT, Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəz, Beynəlxalq Əmək Təşkilatı və s.) əməkdaşlıq edir.

Ombudsmanın miqrasiya prosedurlarının həyata keçirilməsində iştirakı

Ombudsman miqrantların hüquqlarının milli və beynəlxalq səviyyələrdə müdafiəsi, bu sahədə şəffaflığın və inklüzivliyin təmin edilməsi, eyni zamanda aşağıda sadalanan miqrasiya prosedurlarının qanunamüvafiq və operativ həyata keçirilməsində iştirak edir:

- Vətəndaşlıq mənsubiyyətinin müəyyən edilməsi;
- Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlığına qəbul, bərpa və xitam;

- Miqrasiya uçotuna alınma;
- İş icazələrinin və digər icazə sənədlərinin verilməsi;
- İnteqrasiya (reinteqrasiya);
- Adaptasiya (readaptasiya);
- Repatriasiya;
- Readmissiya;
- Miqrasiya statusunun hüquqi tənzimlənməsi;
- Sığıncaq verilməsi;
- Qaçqın statusunun müəyyənləşdirilməsi;
- Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara çıxarılmə və ölkəyə girişə müəyyən müddətə məhdudiyət qoyulması;
- Ekstradisiya;
- Sərhədkeçmə;
- Qayıdış şəhadətnamələrinin rəsmiləşdirilməsi və s.

Ombudsmana şikayətlərin verilməsinə dair tələblər

- ◇ İnsan hüquqlarının pozulmasına dair şikayətdə ərizəçinin adı, atasının adı, soyadı, ünvanı göstərməli, eləcə də ərizəçinin hüquqlarını pozmuş qərar və ya hərəkətin (hərəkətsizliyin) mahiyyəti, şikayətin tərtib edilmə yeri, vaxtı və ərizəçinin imzası olmalıdır. Şikayətlə bağlı başqa materiallar və ya məhkəmə tərəfindən çıxarılmış qərar olduqda, şikayətə əlavə edilə bilər.
- ◇ Şikayəti insan hüquqları pozulmuş şəxsin razılığı ilə üçüncü şəxslər, o cümlədən qeyri-hökumət təşkilatları verə bilərlər. İnsan hüquqları pozulmuş şəxsin razılığını almaq mümkün olmadıqda (həmin şəxs vəfat etdikdə, fəaliyyət qabiliyyətini itirdikdə və s.), şikayəti üçüncü şəxslər və ya qeyri-hökumət təşkilatları razılıq almadan da verə bilərlər.
- ◇ Şikayət ərizəçinin hüquqlarının pozulduğu və ya ona bu barədə məlum olduğu gündən 1 il müddətində verilə bilər.
- ◇ Cəzaçəkmə müəssisələrində, istintaq təcridxanalarında, müvəqqəti saxlanılma yerlərində saxlanılan şəxslər tərəfindən ünvanlanmış şikayətlər senzura keçirilmədən 24 saat müddətində Ombudsmana göndərməlidir.

Qeyd: İnsan hüquqları pozulmuş şəxsin razılığı ilə xüsusi ictimai əhəmiyyət kəsb edən hallarda və ya öz hüquqlarını müstəqil şəkildə müdafiə etmək qabiliyyəti olmayan şəxslərin maraqlarına toxunulduğu hallarda Ombudsman öz təşəbbüsü ilə araşdırma aparır.

Ombudsman tərəfindən şikayətlərə baxılmadığı hallar

- x şikayətlə bağlı məhkəmə icraatı getdikdə;
- x təkrar təqdim edilmiş şikayətdə yeni məlumatlar, faktlar və sübutlar olmadıqda;
- x şikayət Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatlarının və Azərbaycan Respublikası hakimlərinin fəaliyyətinin yoxlanılması ilə bağlı olduqda;
- x şikayətlərin verilməsinə dair tələblər pozulduqda.
Aşağıdakı hallarda informasiya əldə etmək hüququnun pozulmasına dair şikayətə baxılmır:
- x şikayət konkret informasiya sahibi olan dövlət orqanının, yerli özünüidarə orqanının və ya vəzifəli şəxsin fəaliyyəti barəsində olmadıqda;
- x həmin iş üzrə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı olduqda;
- x ərizəçi informasiya sahibi olan dövlət orqanının, yerli özünüidarə orqanının və ya vəzifəli şəxsin informasiya əldə etmək üçün yaratdığı imkanlardan kifayət qədər səmərəli istifadə etmədikdə.

Ombudsman tərəfindən şikayətlərə baxılması müddətləri

- ◆ şikayətə 30 gün müddətində baxılır. Şikayətə baxmaq üçün əlavə yoxlama aparmaq və ya material tələb etmək zərurəti yarandıqda müraciətə baxılma müddəti 30 günədək uzadılır. Şikayətçinin yazılı müraciəti ilə əlavə yoxlama aparmaq lazım gəldiyi halda şikayətə baxılma müddəti 30 günədək uzadılır.
- ◆ şikayətə baxılması ilə bağlı görülmüş tədbirlər və nəticələr barədə 5 iş günü müddətində ərizəçiyə yazılı surətdə məlumat verilir.
- ◆ informasiya əldə etmək hüququnun pozulmasına dair şikayətdə əks olunmuş halları 10 iş günü ərzində araşdırır. Əgər şikayət dəqiqləşdirmə tələb edirsə və ya şikayəti araşdırmaq üçün əlavə izahat və sənədlər toplamaq lazımdırsa, bu barədə şikayətçiyə yazılı məlumat verməklə şikayətə baxılması müddətini əlavə olaraq 10 iş gününə qədər uzadır.

OMBUDSMANIN APARATI VƏ REGIONAL MƏRKƏZLƏRİ BARƏDƏ MƏLUMAT

Ombudsman Aparatı

- AZ 1000, Bakı şəhəri, Üzeyir Hacıbəyli küçəsi 80, Hökumət evi, II Ala qapı
- Hökumət evi, Vətəndaşların Qəbulu Mərkəzi
- Bazar ertəsi və cümə axşamı günləri: saat 10:00-13:00
Cərşənbə axşamı və cümə günləri: saat 14:00-17:00
- Çağrı Mərkəzi: 916
- (+99412) 493-74-22
- (+99412) 498-85-31
- www.ombudsman.az
- ombudsman@ombudsman.az
- apparat@ombudsman.az
- [ombudsman.az](https://www.facebook.com/ombudsman.az)
- [@az_ombudsman](https://twitter.com/az_ombudsman)
- [ombudsman_azerbaijan](https://www.instagram.com/ombudsman_azerbaijan)
- [Ombudsman of Azerbaijan](https://www.youtube.com/Ombudsman of Azerbaijan)

Ombudsmanın Regional Mərkəzləri

Ombudsmanın Qərb Regional Mərkəzi

- AZ 2000, Gəncə şəhəri, Heydər Əliyev meydanı, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin inzibati binası, 1-ci mərtəbə
- İş günü ərzində, Regional Mərkəzin ofisi
- (+99422)2560565
(+99422)2546853

Ombudsmannın Şimal-Qərb Regional Mərkəzi

 AZ5500, Şəki şəhəri, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə prospekti, 139 A, Şəki Şəhər Statistika İdarəsinin binası, 2-ci mərtəbə

 İş günü ərzində, Regional Mərkəzin ofisi

 (+99424)2440133
(+99424)2451535

Ombudsmannın Şimal Regional Mərkəzi

 AZ 4000, Quba şəhəri, Yusif Qasimov küçəsi, 68

 İş günü ərzində, Regional Mərkəzin ofisi

 (+99423)3351599
(+99423)3352322

Ombudsmannın Cənub Regional Mərkəzi

 AZ 4400, Masallı şəhəri, Heydər Əliyev prospekti, Masallı "ASAN həyat" kompleksi

 İş günü ərzində, Regional Mərkəzin ofisi

 (+99425)2151916
(+99425)2152350

